

6. S Ä G N E R

114. Det kunde hända att en person kunde stöta sig på armen eller på benet utan att känna det. Så blev det ett blått märke. Då hade han eller hon blivit fastkramman. Det var de som ej våga gå förbi en kyrkogård efter det hade blivit mörkt.
19670126
115. Detta hände för en 94 år sedan eller så. Det var en granne till min fader, ja han var gift med min fars första hustrus syster. Han var vid 44 års ålder. Han skulle gå fram till Svanshalsgården tidigt en morgon på höstsidan att tröska. Han gick den allmänna genvägen till byn. Han följde dikesren och vid den var en gärdesgård, en 5 fot hög. Här mötte han en stor hund med röda ögon. Han var lika hög som mannen själv. Det var nyplöjt vid sidan och marken var sank. Icke ville hunden gå åt sidan ej heller Kalle Emanuel som han hette. De stog där och glodde på varandra några minuter. Till sist sade Kalle: "Ur vägen din usling och skaka pälsen." Då räckte hunden ut tungan som såg ut som en fot lång. Då tog hunden ett hopp över diket och gärsgården och försvann i jorden.
När han kom fram till byn tog endast 5-6 minuter. Han steg in i köket för frukost. I det samma kom prostens piga och förkunna att prostens var död. Då berättade Kalle att han hade mött en ovanlig hund med röda ögon, stor och hög som en fölunge. Men när Kalle kom hem, kunde han ej tala rent. Han stamma fram varje ord och gjorde så, så länge han levde. Men när han blev arg och svor, det kunde han rent. Då stammade han ej på en svordom. Jag hörde honom hundratals gånger.
Detta intygar min far och farbror och många flera, så det är sant. Han stammade ej före den händelsen men efter den, då stammade han fram varje ord.
19611211
116. Det var en Biskop som var på resande fot till ett kloster i Vestergötland. Medan han och körkarlen körde, så måste de ta in på en gästgivaregård att byta om hästar. Medan de åkte börja vagnen racka från ena sida av vägen till den andra. Till sist ramla bakhjulet av. Körkarlen hoppa av vagnen till att sätta hjulet på, men han fick befallning att lägga hjulet därbak på vagnen och så körde de vidare. Framkommen till gästgivaregården, då sade Biskopen till körkarlen: "Kom skall jag visa dig vem är 5te hjulet på vagnen." Så gick han fram till hästhuvud. Där fann han en ygla på selen, så körkarlen fick se genom luckan Den fule stå och hålla upp vagnen med båda händerna i axel. Han hade högra höften som en bakhöft av en häst.
På kvällen när pigan snöpte ljusvekan passa Den fule på att taga skaren som

pigan skrapa av ljusveken. Hon släckte den ej, så det var lite eld i den. Den fule tog den och satte eld på gästgivarstugan. Men Biskopen och de andra blev räddade ur branden. Då kalla Biskopen fram Den fule och bestraffade honom. Hans försvar var att pigan ej släckte ljusskaren. Men Biskopen sände honom bort och ej komma till förtret mer. Biskopens namn var Benkt. Kloster var Varnhem. Jag hörde den av gårdskarlen på Höje på Omberg.

19670228

117. Farfar tala om en sägen om en präst som levande begravde sin dräng. Det var så att prästen och klockaren bodde på var sin sida om kyrkan, så att när prästen skulle gå till klockaren, måste han gå över kyrkogården. Det var ganska ofta som han gjorde detta besök. De söp och spela kort, så att det blev sent på kvällen, innan han kom hem. Prästfrun tyckte illa om dessa besök. Så rådslog hon med drängen, hur de skulle stoppa dessa nöjen. Och när de hade dryftat frågan, så kom de överens om att drängen skulle klä sig ut som ett spöke och ställa sig där prästen gick fram. Som sagt, drängen hade ett vitt lakan över sig. Sent på natten kom prästen gående lite på sned. Gick förbi drängen så stöna denne. Och prästen fråga, om det var någon som ej han hade begravet riktigt. Han fick ej svar. Så börja han läsa i fyllan och villan, så drängen sjönk i jorden halvvägs till knäna. Då gav drängen ett skri ifrån sig att det var hans dräng. "Din lymmel, du skulle ha sagt till förr, nu är det för sent", sa prästen. Så han blev begravnen.

Prästen gick aldrig till klockaren mer. Han blev besynnlig sedan dess. Jag minns ej var det var. Farfar tala om det, men jag har glömt det.

19670228

118. Det var på den tiden när mormor var ung. Hon hade ett par flickbekanta och de beslöt att gå till en danstillställning. Men var, minns jag ej. Men di två av flickorna tjäna hos prästen. De fick gå på det villkoret att han ville gå med och se vem de dansa med, och det fick han. Framkommen till lekstugan som den kallades, såg han in genom fönstret och lade prästkappan på armen. Flickorna tillsades se under kappan in i rummet, när di dansade. De blev förskräckta. De fick se Horn-Pär dansa med flickorna. Mormor beskrev honom till oss barnbarn. Hon dansa ej mer, ej heller någon av hennes 12 barn eller barnbarn, som jag vet.

19640715

119. Det var ett tal att Den onde hjälpte självmördarna att förkorta sitt liv. Dessa fick ej bäras igenom grindarna utan kistan lyftes över ringmuren och graven var i ett hörn av kyrkogården. I Svans var den platsen i skuggan av Sockenstugan och Skräphuset som användes till att hava kyrkans saker in, brandsprutan, små stegar,

och sängar som användes i Fattigstugan. Och så var det använt till bårhus, där de satte liken till kistan kom och så gjorde det färdigt för begravningen. Graven var i hörnet. Det växte en törnbuske på platsen.

19670126

120. Det var en bondmor som kika i nycklahålet hos pigan för att se vad hon hade för sig, innan hon lade sig. Pigan ana något var ute vid hennes dörr, så hon kika tillbaka i nycklahålet, och där stog moran och pigan öga mot öga en stund. Slutligen hördes en dunst utanför dörren, och där låg bondmoran avsvimnad. Hon blev så rädd så.

Farfar varna oss att aldrig kika i nycklahålet. Man kunde då få se Den fule stå på andra sidan. Det var den som bondmoran trodde att hon såg, när hon svimma.

19670410

121. Här är en sägen om tjärkokare i Åby. Det är så många yrken som har dött ut. Ett av dessa är tjärkokare. Hans yrke var att samla upp törestubbar och få kådan ur dem som han kunde koka till tjära. Den sålde han till slättboa att tjära sina kälkar och vagnar och spåntak med.

Han var upptagen med att vakta sin stora gryta, som han hade murat in bland stenar. Ett fint fruntimmer kom och ville kela med gubben, fast han var emellan 60-70 år. Han hade ej tid för henne. Då blev hon arg och vände ändan till och då var hon ett troll. Då tog han spaken som han rörde i grytan med och stänkte het tjära på henne. Hon vände sig om och fråga: "Vad heter du?" Han svara: "Sjelver." Så skrek hon: "Sjelver brände mig, Sjelver brände mig!" så det eka i Stora Åbyskogen ända till Holavedens skogar. "Den sjelver gör, han sjelver har", sade resten av trollen och så blev det.

Men Sjelver han gick det illa för. Han sket ihjäl sig bakom en trinnehög på Tjugby gärde. Det blev ett ordstäv att när den ene säger: "Det kan jag göra själv", så kan den andre som hade velat hjälpa honom säga: "Du vet vad Sjelver gjorde."

Det var sonsonen till denne tjärkokare som berätta sägen för mig, så den är nog sann. Sonsonen hette Bylof. Han var smed på Renstad så länge han kunde dra bälgen och använda släggan. Sedan arbeta han i betlandet hos P. J. Andersson, Svans. Jag arbeta där med och så berätta han sägner för oss ur livet.

19611211

122. Sjöjumfrun i Tåkern har jag hört och sett spår av en gång. Min far och jag rodde till Lindö i Tåkern. Det är en ö i Dalshärat, tillhör Hånger. Vi skulle taga en rön, en slags sjöväxt, det växer dun i toppen på den. Och under färden dit, så rodde vi över vägen, där sjöjumfrun hade åkt fram. Det var två ränder i

vattnet alldeles som om en vagn hade gått fram och gjort dess spår. Så var det fotmärken efter hästar. Hon hade åkt från sydöst till nordväst. "Vi får akta oss nu när vi rör hem, så att vi ej möter henne." Ränderna eller spören var från ett slags sjögräs som vinden hade lagt ut. Folktron och de gamla trodde att det var sjöjumfrun som hade åkt fram.

19640930

123. Du frågar om sjörå och skogsrå, men har du hört om kyrkorå? Jag minns om ett kyrkrå i Rök kyrka. När de skulle laga kyrkan en gång, så måste de skjussa det till Tollstad kyrka under tiden de reparera kyrkan, sade far. Det har en kammare uppe i tornet uppe under korset. Det är 4 fönster på den lilla kammaren, en liten trappa upp och en läm över trappuppgången. Trappan eller stegen synes på avstånd från kyrkan.

Rådet blev flyttat tillbaka sedan taket blev lagat.

19610813

124. Kyrkorået i Rök. Första gången var en vinterkväll. Mor och far och jag hade varit i Heda hos farbror Adel. Han hade smedja där. När vi gick Heda-Rök vägen och kom till en by vid namn Hillingstad, så hörde vi en musik så vacker spelad på orgel någonstades. Jag var 5-6 år. Jag var trött och mådde ej bra. Mor försökte inbilla mig att det var änglar som spela. Ju närmare vi kom Rök kyrka blev musiken högre. När vi kom till uppfartsvägen ifrån Heda-Rök vägen, då sluta musiken. Det var mörkt i kyrkan och grindarna var stängda och låsta. Far visste vem som spela, men det tala han ej om.

Andra gången var flera år senare. Jag gick till Tjugby till en handelsbod. Jag hade att köpa tråd och knappar och några andra saker åt mor, så jag skynda på efter skolan. Men det blev mörkt, innan jag kom att gå hem. Jag hade att gå till mormor i Rabistan. När jag gick hem, så gick jag Heda-Rök vägen. Jag våga ej gå igenom skogen för att det var arga tjurar där. När jag kom nära kyrkan vid samma plats som jag hörde musiken 4 år tidigare, spela det ända tills jag kom till ringmuren denna gång. Jag stod en lång stund och lyssna till musiken. Det var samma melodi som jag hörde första gången. Nu var jag nyfiken. Jag ville se vem som spelade så vackert. Jag klev upp på ringmuren för att grindarna var stängda. Jag gick upp till kyrkan. Det var mörkt i den. Jag såg ej något lyse på läktaren, där orgeln stod. Jag tog i låset på dörren. Den var låst och i detsamma small det till i kyrkan alldeles som en stor bräda hade stått på ända och fallet ned på golvet. Då vart jag rädd, jag sprang över kyrkogården och prästens ladugård och tog kyrkovägen till Rönnstabyn. Folket i byn brukar gå den vägen.

Sedan dess har jag ej haft tillfälle att undersöka musiken. Sista gången jag

var där uppe var ett år senare. Jag var till far med mat. Han snicka i skolhuset, de lade plåttak på. Skollärarens son och jag och en annan pojke vid namn Anders-Petter i Tallehagen var med. Han var ett år äldre än jag. Det var begravning den dagen, så kyrkan var öppen och vi beslöt att gå upp i tornet. Det var första gången jag hade varit där. Vi gick upp till klockan och till avsatsen för att se på utsikten. Men så skulle vi se vad det var även ovanpå. Vi gick upp på trappan, skollärarens son först. När skollärarens pojke hade lyft upp luckan, så att han kunde se sig runt om: "Ah!" sade han. Luckan slogs igen. Han kom nerför trappan med en hiskelig fart. Allt vad jag såg var att det var fina möbler där. Jag hade ej huvud ovan golvet. Jag såg en soffa vid vart fönster. Skollärarepojken kom ner. Han var blek, han var kritvit i ansiktet som ett lik. Han ville ej säga vad han såg, men han var rädd. Vi trodde att han ville skrämma us, men han behövde ej bliva så blek.

När jag var hemma 1927 ämna jag besöka Rök kyrka igen, men jag fick ej tillfälle att göra det. Jag minns ej om jag talat om för dig, hur de såg Rök kyrka upplyst en lördagskväll?

19670410

125. Så här är en tomtesägen av farfar. Det var en bondgumma, som hade en tomte i visthusboden. Så en dag fallt det henne in att speja på sin tomte. Hon smög sig till dörren till visthusboden och titta i nycklahålet, och fick se tomten stå och sikta mjöl allt vad han förmådde. Så såg hon att han hade trasiga kläder. Så gick hon in och färdigsydde en ny kostym åt honom, gick in i boden och lade den på mjölkistan. Så gick hon ut och kika i nycklahålet igen. Tomten såg kostymen, tog den på sig och sade:

Nu är jag fin och grann,
nu slipper jag att sikta och bli full av damm.

Han försvann. Bondmoran fick ej se sin tomte mera. Så att titta i nycklahålet har sina följder. Man kan få se det man ej vill se.

19670325

126. Morfar talade om en tomte. Bonden stod på logen och tomten kom med ett ax på axelen och grunta av den tunga bördan, när han lade ner den på loggolvet. Du kan förstå hur det låter, när en bär något tungt och stöner. Jag kan ej beskriva det med ord. Men då sade bonden, att det var ej så tungt, att han behövde stöna så. Då sade tomtefar, att det var mycket av en så liten tomte, han var född i går natt. Men som nu är, är du ej belåten med lite, så kan det bli mindre, du oförnöjdige bonde. Och så blev det, tomtarna flytta till någon annan bonde som var mera förnöjdsam. Och den andre blev fattig. "Snålheten bedrar Visheten." Hade bonden varit tacksam för ett ax, så hade han fått mer.

19670325

127. Mjölkhare tala mormor om. Den skapas av solv. Det är när man väver tyg användes sådana. Sådan solv blir utslitna måste de brännas upp. Blir di upphittade kan en elak person som har konsten att göra mjölkhare utav dem. Men det tar 15 olika trädbitar av 15 olika träd.

Det var en kärring i St. Åby som hade en mjölkhare. Det är en 80 eller 90 år sedan. Hon levde till 1900talet. Men hennes mjölkhare blev bränd. När minns jag ej, men faster talte om det för mig. Hon ville ej gå förbi platsen där hon bodde, hon tog en omväg, vare sig hon mötte henne eller ej.

19610814

128. Det var så att en påskkäring hade smort sina skor och ha dem redo att fara till Blåkulla och hon hade ställt dem på spishallen till torkning, det var en öppen spis. Så hände att en vandrande kvinna kom in och bad att få varma sig och torka sina skor för att hon hade gått i skogen och blivit våt om sina fötter. Hon hade gått i snöslask på våren. Hon fick komma in och sätta sig vid spisen. Hon tog av sig de våta skorna och satte dem i jämte de påskakärngas smorda skor och satte upp sina fötter på spishallen att varma dem. Under tiden brant elden ut och det blev skumt i stugan och i skummet tog hon fel skor på sig. Hon märkte det ej och ej heller påskkärnga. Hon var upptagen att smörja och besvärja sin kvast, så hon ville ej lägga på mer ved på elden, så den fick brinna ut att hon kunde fara igenom korsten ut.

Men det gick illa för dem bägge för att besvärjelsen var bruten. Påskakärnga blev hängande i korstenen och fick rida på kvasten hela natten för att hon ej hade sina skor på sig, som hon hade smort in.

Den andra kvinnan fick hennes skor och hon fick släpa på marken till hon fick tag i något rotfast att hålla sig fast uti. Så fram på morgonen kom en man gående förbi henne och såg hennes belägenhet. Han löste av henne skorna, så att hon kom på sina fötter igen, och skorna de flög i vägs i luften, så att de ej blev synliga mera.

Det berättade min farfar. Var han hade hört den ifrån, vet jag ej. Han har väl hört den från sin far för att sägen följer med seden och leden en lång tid.

Min farfar var noga med att hava ugnsrakan och ugnskvasten inom lås under påskvickan, "för si", sade han, "en påskkärng kan dra i väg med den och får ni aldrig se dem mera."

19611211

129. Virvelvindar och snurrvind. Det var farligt att komma i den. Man kunde bli uppsugen i luften. Det var en gång en sådan vind kom på vägen. En dräng kom ut för den. Han tog sin

fickkniv och kasta den mitt i virvel. Någon tid där after kom en finnkvinna med kniven och gav honom med den förmaningen att ej kasta i en värvind. "Det är bara jag som är ute och reser. Denna gång var det ej så farligt för att den fastnade i skoskaftet. Så var försiktig nästa gång", varna hon.

19611211

130. En bonde fick se en grep stå lutad i gösselgården. "Besynnerligt, att de har ställt den so vårdslost", sade han, och därmed satte han ner den i högen så långt det gick. På morgonen fannt han sin hustru stå i gödselhögen tills midjan.

Detta var en sägen om maran. Här är en annan som lyder att vara sann, troligtvis. Det var en bonde som hade köpt en ridhäst åt sin son. Han blev så förtjust i den. Han red på den var dag, men så hände det att en morgon var hästen genomblöt av svett och var trött. Han kom på att någon red hans häst. Han låste staldörrarne så väl att ingen kunde komma till hans häst, men ente hjälpte det. Hästen var utsliten på morgonen därpå. En klok gubbe sändes efter och han såg på djuret och sade, att det var maran, som red hästen under natten. Han gjorde som hokus pokus, men det hjälpte inte. Hästen var våt var morgon. Så blev han tillrådd att hänga stål över hästen, så skulle ej maran rida den. Han hängde upp en lie och även annat vasst och skarpa vapen. Nästa morgon, när gårdsfolken kom att göra rent och fodra djuren, så fannt de ägaren död på hästryggen. Han hade blivit skuren av en lie och blödde tills döds. Orsaken, han led av maran. Han hade stigit upp mitt i natten och ridit hästen och ej haft sitt fulla medvetande hvad han gjorde.

Här är ett annat som är sant. I en smedja, där jag arbetade, var en yngling som hade den vanan att stiga opp mitt i natten och springa runt på slipstenen, medan denna gick runt. Ju fortare stenen gick, ju fortare sprang han. Det varade 10-15 minuter. Så gick han in och lade sig igen. Han fick ett öknamn, Slipstensspringaren. Han blev arg och slutade, så jag fick platsen efter honom. Han led av maran. Han visste ej av det. Han sov och hade ej någon aning om hvad han gjorde.

19610711

131. Här är en sägen som en stathustru berättar. Hon var släkt med kvinnan som sägen handlar om. Det var så att denna kvinna bryggde dricka till jul. En kvinna kom in och bad om dricksvatten, men hon fick vänta för bondkvinnan hade ej något vatten inne. Så bad hon den inträdda kvinnan att vänta, så skulle hon få smaka på vörten. Det är det första som kommer av malten, när det första heta vattnet rinner utav. Hon fick en mugg av vört och kvinnan blev så glad. Bondkvinnan fick ett par vantar utav henne. De var svarta med vita tummar på. Med den tillsägelsen att när hon gick ut i skogen och plocka bär, så skulle hon ha dem på sig för att finna

bärställen. Och det gjorde hon. Nästa höst så följde hon rösten: "Följ med mig du med svarta vantar och vita tummar, så skall jag visa dig." Och det gjorde hon.

Ja, så berätta dotter dotter dotter dotter. Hon var stathustru på Solberga. Det var underligt, när vi plocka potatis på hösten, så fick statkarlen en halv lår av potatisen mer än de andra 6 statarna. De hade lika många fåror, och de var lika långa. Så berätta hon sägen, men vem som har vanterna nu visste hon ej för slakten är stor. Vanta gick från dotter till äldsta dottern. Men det var så att hon gick och hacka och rensa sina potatisfåror nästan jämt. Jag hjälpe denna familj att plocka upp potatesen.

19670228

132. När St. Åby kyrka skulle byggas, så ville de att den skulle bli byggd i mitten av sockna. Men det ville ej de mäktiga och rika i Åbyn. Den stora byn som låg utmed Disaån, den hade namnet Åbyn. De ville ha kyrkan hos sig, och de fattiga skogsbönderna ville hava den hos sig. Då uppstod gräl. Vad de byggde om dagen revs ner under natten. Ja där ligger grundmuren än i dag. Jag såg den när jag var hos en bekant i Skogslund och plocka lingon 1927. Men till sist måste de bli ense om bygget och det var att skaffa 2 tvillingkalvar och släppa en i södra delen och en i den norra delen av socknen och var de möttes, där skulle kyrkan byggas. Och de möttes just var kyrkan nu är. Den blev byggd i den norra delen i sockna så att de fattiga skogsbönderna fick $1\frac{1}{2}$ mil att gå till kyrkan och likaså med skolbarnen.

En lustig historia om dessa rika och snåla Åbybönderna. Min morfader köpte ett litet torp i socknen men det var ej lönt att en utböling flytta in. Han var för fattig, han hade för många barn. Jag tror att det var 5, så han måste bosätta sig i den sockna han var född uti.

Sockna fick sitt namn efter Åbyn, så det blev St. Åby. Södra delen av sockna var mycke med kärr och sjöar och sumpmark och stenig och skog.

19611113

133. Jättakast. Om du går till Omberg och bestigit Hjessen och drar en linje ifrån utsiktspunkten till Heda kyrka, i denna linje skall du finna 6-7 stora stenblock liggande en 3 till 6 meter ifrån varandra. Det säges att jättarna kasta på Heda kyrka, när di hörde det ringa första gången. Jag minns ej nu hvad gården heter, som dessa stenar är på. De kanske är bortsprängda av järnvägen, som har gått fram. Den har förstört många fornminnen från en försvunnen tid.

19610814

134. Det fanns en plats på vägen ifrån Ödeshög och Adelöf ej långt ifrån en by som hette Munkeryd, där var min mormors födelseplats. Där är emellan byn och Ödeshög,

där var en stor sten som vilade på 4 stempelare. Dessa var en 6 fot höga. Den blev bortsprängd. Under jordskalvet 1907 så rubbades sten något så att den utgjorde en livsfara för den som kom att ta skydd för oväder.

Min svärfader var född i Munkeryd. Han brukade stå under denna sten många gånger. Hur denna sten kom att vila som han gjorde ansågs vara gjort av en jätte och det var hans bostad. Med denna stens bortsprängning var ett fornminne förlorat.
19611021

135. Jag vet ej om stenar kan höra, men i Kumla är en sten som skulle röra på sig, när han hör det ringer i Kumla kyrka. Kyrkan har en dålig klocka, den hörs ej på långt håll.

19611021

136. Heda kyrka blev tillbyggd av en jätte som hette Spire. Han ville hava prästens ögon om han ej kunde säga Spires namn, innan kyrkan blev färdig. Den var nästan färdig, endast spiran som sitter i sakerstigan i kyrkans ena ände mittemot tornet. Jätten satt på kyrkåsen. Han hade ett ben på var sida. Så kom prästen och såg på. Fick han se att spiran lutade åt sidan, så sade han: "Sätt spiran rätt, Spire." Då brast förtrollningen. Han ramla ner och slog ihjäl sig och ifrån den dagen har spiran lutat åt sidan och ingen till i dag har lyckats att den sätta rätt, utan den blir lutande. Gå och se själv.

Detta är min morfars sägen om spiran. Han har satt upp spiran en gång när kyrkan blev reparerad.

19610814

137. Jag lämna bort att tala om hur Spire blev röjd. Det var så här. Prästen gick rund i bygden och kullarna i Sik och Jussberg, det är många sandkullar där. Då fick han höra jättekvinnan sjunga vaggsof för sitt barn:

Vyss, vyss, mitt lilla Guld-kinn,
i morgon kommer Spire in
med prästens ögon sin.

(Eller:

Vyss, vyss, mitt lilla Guld-kinn,
snart kommer far din Spire in
med prästens syne.)

Det var något liknande morfars använde. Ord som talades på den tiden.

19611026

138. Det säges om Drottning Omma, att när hon dog så begravdes hon på Hjessen på berget och så fick det namnet Omberg. Hon fick med sig ett ekollon och det växte

upp en ek på hennes grav.

Hur som helst så är det lite märkvärdigt att en ek kan växa i denna magra jord på det nästan kala berget.

19610814

139. Jag minns ej om jag har talat om för dig att Omberg har fått sitt namn efter Drottning Omma. Hon är begravnen på Hjessen och på hennes grav växer en ek och hon är ihålig, alldeles som trollet var. Jag vet ej om eken är kvar ännu. Det var 1927 som jag var där senast.

19640810

140. Rogslösa kyrkodörr var port till Drottning Ommas borg.

19661201

141. Farfar har berättat en sägen om Taberg i Småland. En del påstår att det är Omberg. Sägen lyder så här.

Det var en vägförare som hade kommit vilse. Han skulle till ett härberge eller gästgivaregård för logi för kvällen. Det var dimma och mörkt. Han vandrade på måfå, visste ej vart. Men så blev han varse ett stort hus utmed vägen. Han gick dit och knacka på, men ingen öppnade. Så tog han tag i ringen som var på dörren. Han lyfte upp på den och dörren gick upp, nästan av sig själv. Han steg in och det var ett stort stall med sadlade hästar, som stod och åt ur sädpåsar och hade gott. Han gick vidare och kom till en stor sal. Ljuslampor hängde i taket och flera långa bord och ryttarna satt och sove. Hade ett krus med öl framför sig. Vid dörren satt en vakt. Han sporde vad främlingen ville och så fick han veta, att ryttarna vänta tills det blir ofärd i landet. Då vaknar de upp redo att försvara det, och med det beskedet gick han ut. Han kom på rätt väg med detsamma. Väl kommen till gästgivargården berättade han sitt äventyr. De gjorde spe av honom, men han kunde visa vägen till slottet där han var inne. Han fannt ej slottet endast en del av berget. Så lyder en sägen av dessa ryttare som är dolda i berget.

19640621

142. Elva bokar. Hur den blev plantad där vet ingen med en bestämdhet men fakta är att munkarna hade boknötter med sig från Halland eller Skåne, där växer boken i stora skogar, och när Alvastra kloster kom till så planta de bokträd där. Om Elva boke hade vuxit ett stort bokträd och ruttnat ned och 12 skott hade växt upp ur stubben. Som många tror så skulle stubben synas till. Men min teori är att något djur t. ex. ekorren plocka upp boknötter och planta dem i en cirkel där den står. Ekorren har plantat kastanje i min trädgård. Jag har låtit dem växa till en meter

höga, så har jag sålt dem för en dollar styck. Även butternut träd har han plantat för mig, så jag vet att han har uträkning med att planta för framtiden och för de generationer efter honom.

Det var 12 bokträd i början, men så var det ett träd som var krokigt och furt. Så kom det en bonde och hugg det bort och sade: "Icke skall Judas Iskariot stå bland de 12 Apostlarna." Så blev det 11 Apostlar. Därför fick boksamlingen namnet Elva boke eller Apostlaboken. Detta är sägen om Elva boke enligt vad de gamle berättar. Vem bonden hette som hugg bort den 12 boken, vet jag ej, men att den har varit där är visst och sant.

19670331

143. Jag har hört att munkarna gömde sitt silver i en grotta i berget. Och att detta silver skall bli uppdagat när Sverige kommer under Påven igen.

19670106

144. Rövargrottan ligger så till, att man måste dyka i Vättern för att komma in. Det var en ingång utifrån men den har försvunnit genom ett ras. Det skulle finnas stora skatter där. Säggen är av di gamle att munkarna på Alvastra kloster gömde sitt silver och guld där. Alvastra kloster var rik på det.

Det var en hjälppräst i Heda, som fannt på grottans ingång. Han begav sig dit och grävde fram ingången. Men han var för ivrig och ville ej låtsas om det för någon. Väl inkommen så fylldes ingången igen och han blev inestängd i grottan. Allt han fick med sig av de många skatterna var en silverkanna. Den bevaras i Heda kyrka.

Hur han kom ut? Han vandrade runt i grottan. Till sist fick han se en ljusstrimma i ett vatten, som var några fot djupare än grottgolvet. Han följde ljuset och dök under berget och kom ut i Vättern.

19640621

145. Det var 2 munkar som hade gjort något som aboten ej tyckte om, så han befalldes att de skulle gå till Skeninge för att få sitt fel föregivet och så ha ärtor i skorna. Dessa 2 klosterbröder började sin botvandring till Skeninge med ett brev till aboten där, och så skulle de hava ett brev med sig tillbaka. Allt gick gott och väl. Den ene brodern kunde ej gå, men den andre gick som vanligt. Han hade ärtor i sina skor, men han kokte dem, så de blev mjuka. Det stog ej i botgöringen, hur ärtorna skulle vara. Och aboten fick vara belåten med botgörelsen.

19640810

146. Jag hörde berättas om 3 munkar, som rodde över Vättern till den plats som nu

Hjo ligger. Den platsen fick namnet efter 3 latinska orden: Här är gott vila. H är första bokstaven på första ordet, j är första bokstaven till andra ordet, o är första bokstaven i tredje ordet. Munkarna skulle till Varnhem kloster. Jag tror det var så morfar sade, när han berättade saken om Hjo kom till.

19670228

7. Sverker den gamle blev ihjälslagen vid Ålebäcken. Han skulle till Alvastra kyrka och giva en allmosa till klostret, då kördrängen tog pengapungen och slog kungen i huvudet med den. Han som dräpte kungen, han sänktes i en kokande blykittel. Han sänktes ej fortare än ett klocklod gick ner, sade farfar, och det skedde i en grushåla vid Sika kulle. Far min visa mig den en gång. Vi gick förbi kullen, men när jag var hemma, kunde jag ej finna den. Jag minns ej var den var då, det hade ändrat sig.

19640725

148. Det var ett troll som hette Väte. Han fick en kaffe av en som hette Homer. Det talade farfar om. Han sade att han skulle taga i den. Då fastna handen. Då tog han den andra handen, då fastna den med. Då fick han befallning att bita i träspolen. Då fastna munnen som ett betsel som lades i munnen på hästar. Sedan blev han befallt att sträcka upp fötterna till munnen och sträcka ut för att på så sätt lyckas befria sig från munkafeln, men då fastna fötterna med. Så var han trollebunden till händerna och fötterna tillika munnen. Han blev insvept i en ox och kastad i Vätterns djupaste håll med tillsägelse att nöta av ett hår vart hundra år. Då skulle han bli frigiven.

Ja, han ligger där nu och kastar Vätterns vrede vågor, när han gnor sig på oxhuden och vänder sig i ilska för att få av ett hår, så är sägen. Om någon kastar en sten så går vägen långt. Nu ligger han där och sliter och gnager och när det uppstår böljor på ytan som uppkommer ibland, ej av någon vind, då är det Väte som vänder sig i hålet har jag hört av de gamle. Sådana svallvågor även vid lungtväder kallas lungsvället.

19610814

149. Diseve kulle ligger vid stranden av Disaån och vägen till Heda. Det var en stor gravkulle. Då min mor var ung, hon arbetade i Diseve hos en bonde där. Det var det ett par skattsökare som började att gräva på kullen i hopp att finna någonting ifrån forntiden. De grävde en grop, 1 meter bred, 3 meter lång, $\frac{1}{2}$ djup. Då fann de se en gård stå i ljusan låga. De skynda dit och när de kom så nära, så var det ej någon eld där. De blev rädda att de vågade ej gå till kullen och gräva mer. Gropen är än i dag. Den var där 1927, då jag var hemma. Jag var i Diseve då skördekalas.

19620519

150. Det är en stor rishög på vägen som går söder ut från Hejlabacke. Man tager utav vägen Mjölby-Ödeshög, som går åt Ingvaldstorp och fortsätter till Sättrasänd. Där till vänster är en stor ris- och stenhög. Var man som går eller åker förbi kastar en sten eller riskvist på den. Jag kan ej säga nu var vid vägen den är. Orsaken att den är där, det är att två riddare höllt ett vad att den som kom först till Trehörna kyrka skulle få jungfruns hand och lycka. Båda hade henne kär. Var utgångspunkten var, har jag glömt, men en av dem stupade vid detta ställe. Hästen fallt ner och dog. Riddaren var ej beredd därpå. Han fallt av och bröt nacken av sig. Han kom ej till Trehörna. Likaså den andre, hans häst fallt ner och dog och riddaren fallt av och dog. Han tog Stora Åbyvägen till kyrkan och den andre tog Rökvägen. Så det var ej någon som vannt flickan. Hon vänta vid Trehörna kyrka. På så sätt växte en sten- och rishög upp utmed vägen där den ene fallt. Så berättade min far var en gång vi gick förbi denna rishög.

Jag vet ej om den andre fick något minnesmärke. Det var så att de sporrade sina hästar till det mesta. När blodet börja att fradga sig i hjärtat på hästarna, så damp de oförväntat.

19640621

151. I Heda ligger en stad som heter Rabistan. Där staden har stått en gång är ett stenbelagt torg under mossan. Jag antar att det är omkring 4 hundra fot fyrkant. Jag gick i skogen med mormor och plocka upp grankottar. Hon visa mig det. Det är nu 65 år sedan jag var där. Det är också 2 runstenar i dess närhet, men skriften är oläslig.

19610814

152. Det var en kyrka Rök eller Svans som ej hade trägolv på den tiden. Det var en rik bondmor som förfrös sina fötter under en julotta och hon state om att det blev trägolv och varme i kyrkan, förut var det jordgolv.

19670228

153. Jag får härmed tala om att Rök kyrka blev byggd på jord som tillhörde Alvastra kloster för att gårdet vi gick och satte upp skylar på kallades Klosterlien. Den tillhörde nu Millingstorp.

19670228

154. Ja, danskarna stötte sina spjut i Svanhals kyrkodörr. Märken är än i dag, tror jag.

19661201

155. Rökstenen den hittades på Röks ma. Med ma förstår man att det är ett lågland som översköljts med vatten tidtals. Det är en bäck som rinner nedanför Hejla backe och på ömse sidor av denna bäck är lågland som blev flodat höst och vår. Denna bäck var ganska vattenrik i min barndom. Jag brukade gå ner och plocka neckrosor vid kanten. Det var ej en bro över bäcken på den tiden sten blev rest. Det var att vada. Emellan kyrkan och Hejla backe utmed bäcken skulle stenen hava blivit funnen vid en gård Pilgården, namnet efter att det var en mängd med pilträd utmed bäckens stränder.

Så är mig berättat av en gammal soldat vid namn Fall. Han bodde på Hejla backe.
19640725

156. Pelle sten. Det är häradsstenen emellan Dals härad och Lysing. Om man går vägen utmed Omberg, så kommer man till en flat sten. Man mäter mot flatsidan. Går vi in i Lysings härad, så är stenen hvit, kommer vi ifrån Dals härad, så är stenen grå. Var den hvita och den gråa färgen möts på stenen, där är gränsen på de båda häraden.

19640725

157. Ingrid Ölva
satt å sölva
i Bjälbo kyrketorn.
Hade döttrar som kunde trolla
och hade smörja i ett horn.

Det blev krig i Sveriges land. Hon släppte en fjäderbulster ut genom gluggen:
Häst å kär
av varje fjär.
Då blev det slut på kriget.

Hon sitter inmurad i tornet och så är hon stöttad, så att hon ej faller omkull, för att om hon så gör är det slut med freden för Sverige, sade farfar. Det sista kriget så tog de hänsyn med att hon ej fall omkull, sade han.

19670126

158. Du som bor i Vadstena har nog reda på det ställe nära huvudingången, där du finner på väggen 2 kors, ett för högra handen och ett för vänstra handen, det senare såsom 5 hål. Du sätter vänstra handens 5 fingrar i dessa hål och med högra handens pekfinger drar du igenom det högra korset ett lodrätt streck och sedan ett vågrätt streck med samma hand. Medan du gör denna ritual, så gör en önskan så kan du få den uppfylld. (Note, medan du gör detta, så kan du få göra en önskan för mig.) När jag var i Vadstena och hälsa på min kusin, så tog min syster Elisabet oss runt i stan och så tog hon oss med dit. Vi gjorde som hon sade alla 3 av oss, och vår önskan har utfallet som vi önskade, men det tog några år. Min

syster fick sin önskan uppfylld den 25 December 1931, men min hustru och jag fick den då depression var över.

Hålen i korset är så blanknötta av de många tusen som under tidernas lopp har prövat sägen.

Min hustru är född i Dals härad i en socken som heter Strå, då August Flygare tjänstgjorde som komminister. Hon föddes på en gård som hette Elvestad.

19640810

159. Nu till en händelse i Ulvåsa som murare Godberg omtala. Han var mycket på det godset. Det var så att en ägare av Ulvåsa var en landsförrädare. Han hade målat alla skorstena på sina gårdar svarta. När danskarna såg dem, så lät de dem stå orörda. De varken brändes eller plundrades. När den svenske befälhavaren såg detta, så förstod han att det var något galet, så ville han tala till herrn på Ulvåsa. Men han var ej att finna. Så tog de hans fru och satte henne på fångskjutsen. Men hon tog då upp handnäsduken och kasta den över vänstra axel. Då förstod den svenska befälhavaren att han var inne i slottet, och då blev det en husundersökning. En soldat ställdes i vart fönster. Och så i källarvåningen var ett fönster som ej fanns inne. Då fannt de ett rum, som herrn hade murat sig uti. Då slog de hål i väggen och tog slottsherren och lät hustrun gå och han fick åka bort. Han kom aldrig tillbaka. Rummet är där ännu sådant soldaterna lämna det, sade muraren Godberg.

19670429

160. En sägen hörde jag som barn om frimurare, att de hade kort på alla medlemmar i hvarje loge och var det någon som prata om föreningens hemligheter, så visa det på kortet, och då stack de en nål på kortet just var hjärtat var. Då dog förrädaren.

19640725

161. Det var visst i Vestra Harg som di hade en döaklubba. Jag vet ej om jag här talat om det förut och denna klubba.

19670331

162. Det är en sägen att Jesus kors var av aspen och i en rädsla av ett sådant ansvar att vara det trädet, så blev det darrande.

19611113